

Masuuliyada

Ujeedooyinka Gaud ee Cutubka

Marka ay dhammeeyaan barashada cutubka kadib ardaydu waxay awoodi-doonaan in ay:

- Qeexaan macnaha mas'uuliyada.
- Gartaan noocyada kala duwan ee mas'uuliyada.
- Uga soo baxaan mas'uuliyadahooda si daacadnimo, xaq- soornimo –iwm ku dheehan tahay.

6.1 Macnaha xilkasnimada masuuliyada

Jaantuska 6.1 Arday dhir-waraabin ka wada dugsigooda

- Maxay tilmaamayaan ficilada ardayda ee ku xusan sawirka?
- Maxay tahay faa'iidada ay leedahay dhir beeristu?

Xilgudashada masuuliyadu waa arin la xidhiidha masuuliyada ku saran ama lagu saaray oo aad uga soo dhalaasho sida ugu haboon. Dhamaan cid kasta oo ku hawlan shaqo xirfadeed, waxaa laga rabaa, inay masuuliyad iska saaraan sidii ay natiijo

wanaagsan uga soo hoyn lahaayeen shaqadooda ama xirfadooda gaar ahaaneed. Masuuliyadu waxay u kala duwan tahay, hadba nooca iyo heerka ay tahay.

Matalan korsiinta waalidka ilmaha dhalay, daaweeyntiisa dhakhatiirta, waxbaristiisa macalimiin, difaacida dalka ee ciidan, tabaca dalaga ee beeralayda, iyo barashada ardaydu waa kuwa tilmaamaya masuuliyadaha shaqo ee kala duwaan. Sidaas awgeed, ardayda waxaa looga baahan yahay, iyagoo ka qayb-qaadanaya guddiyada kala duwan ee dugsigu kajira, islamaana khibrad ka soo qaataan sidii ay u xalin lahaayeen mushkiladaha hadba soo wajaha, islamaana dusha u ritaan masuuliyadka ka saaran.

Masuuliyadu waxay noqon kartaa mid heerkeedu hooseeyo ama sareeyo. Si kastaba ha ahaatee waxaa cid kasta la gudboon inay si haboon uga soo dhalaasho

Masuuliyada ka saran hawlaha shaqo ee ay ku hawlan yihiin, islamaana ka soo hooyaan natiijo wax ku ool ah. Shaqaada wanaagsani waxay waxtar u leedahay shaqsigu, bulshada iyo wadankaba guud ahaan. Hadaba, ka arday ahaan, shaqadiinu waa inay noqoto tacliinta, islamaana oolka iinu noqdo sidii aad natiijo wanaagsan uga soo hoyn lahaydeen kama dambeysta

Intaa waxaa sii dheer oo kale, marka aad guriga joogtaan, waa inaad intii tamartiina ah xil iska saartaan

Masuuliyada

sidii aad u caawin lahaydeen qoysaskiina. Waxaa kale oo loo baahan yahay inaad ogaataan waxa ay waalidiintiinu iyo maalkooda inuu yahay, sidii aad u noqon lahaydeen mawaadiniin wanaagsan. Sidaa daraadeed, waxaa loo baahan yahay inaad muujisaan masuuliyada ku aaddan sidii aad uga farxin lahaydeen waalidiintiina idinka oo kaashanaya kartidiina iyo aqoontiina gaar ahaaneed, islamarkaana hawlaha waxbarasho ka soo hoynaya natijo wanaagsan oo lagu diirsan karo. Gudashada masuuliyaduna waa ficil loo baahan yahay in dugsiyadana lagu muujiyo sidoo kale, waxaa arday kasta looga baahan yahay inuu yeesho dareen lahaansho oo u xil iskaga saarayo ilaalinta hantida danta guud ee dugsiiga ka jirta oo laga ilaaliyo waxyeelada loo geysanayo.

Layliska 1^{aad}

Ka jawaaba su'aalaha soo socda:

1. Maxay ka dhigantahay xilgudashada masuuliyadeed?
2. Hantida dugsiiga ardaydu maxay u daryeelaan?
3. Xageebaa loo baahan yahay in laga bilaabo ka hortaga xad-gudubyada loo geysto caruurta iyo dumarka?

6.2 Macnaha iyo muhiimada uu leeyahay axdigu/balanku

“Blan daro waan diin daro”!

Sida ku cad odhaahda kor ku xusan muxuu yahay balanku?

Balanka sidee loo muujiyaa

Balanka cida aan oofin, maxaa loogu tilmaamaa diin la'aawe?

'Axdigu/balanku-waa odhaah ka soo yeedha ruux, ismarkaana loogu dhisayo kalsoonida ah inuu

fulin doono waxa uu ka balan qaaday cidkale cida fiicl ku muujisa hadlkii uu horey u yidhi, waxaa loogu yeedhaa run sheeg. Cida ku guul daraysata wixii ay blan qaaday waxaa loogu yeedhaa balan la'aane ama diin la'aawe.

Axdigu waa xoog dadka ku riixa qabashada shaqo natijo wanaagsan leh. Qof kastana waxaa laga rabaa inuu axdi ugalo naftiisa, qayskiisa, bulshadiisa, iyo dalkiisaba, Axdiga dalka loo qabo marka ficil lagu muujiyo, waxay ka dhigantahay iyadoo la gutay waajibaadkii muwaadinlmeedka bulshada, islamarkaana loo balaadhiyo ilabxnimada iyo horumarinta dalka, waxaa muhiim ah in ay muwaadinintu wacad ku maraan.

Waayo, wacadku/Axdigu waa xooga maskaxeed ee dhaqdhaqaaqin kara sidii ficil waxqabad loogu muujin lahaa shaqo marka aad ka soo baxdaan kaalinta shaqada guriga inigaga aaddan, islamarkaana aad awoodaan inaad si haboon u raacataan waxbarsahdiina, waxaa la idinku tilmaami kuwii oofiyay Axdiga. Xilgudashada masuuliyadeed ee oofinta balanta hawlaha shaqo ee kaaga aaddan qoyska dhexdiisa oo laga qaybqaato.

Xaaladahaasina, marba marka kasi dambeysa iyadoo lasii kobcinayo, ayaa hawlaha kala duwan ee dugsiyada laga wadana lagu sii xoojiyaa. Tusaale, ardaynimada laftigeedu waa axdi/wacad. Sababta oo ah, hawlaha shaqo ee ardaydu waa waxbarashada wakhti kasta si ay uga soo hooyaan natijo wanaagsan oo waxtar leh.

Layliska 2^{aad}

Ka jawaab su'aalaha soo socda:

1. Waa maxay balanku?
2. Maxaa loogu yeedhaa qofka fuliya axdiga
3. Waa maxay faa'iidada axdigu?

Masuuliyada

6.3 Macnaha kalsoonida, daacadnimo iyo xaq soornimo

6.3.1 Waa maxay waxa ay tahay kalsoonida, daacadnimada iyo xaq-soornimadu?

Aragtida wanaagsan, Aaminimada iyo daacadnimada: waxaa lagu cadeeyaa shaqada. Shaqaduna, waxay leedahay dabeecad bulsheed. Shaqo inta ay midho dhal noqonayso waxay u baahantahay aqoonta, xooga iyo wakhtiga dad baddan. Haddii qof walba qaybtiisa shaqada ku fuliyo daa cadnimo, aaminimo iyo dareen wanaagsan waxaa dhalan natiijo faa'iido leh. Tusaala ahaan, hadduu darawalku gaadhigiisa dhawro xawliga uu ku socdo; diyaar u ahaado baadhitaanada waxay faa'iido u tahay damaanada naftiisa iyo hantidaba. Qofka beeralayda ah waxaa saaran masuuliyad ah inuu beerta wakhtigeeda beero dabadeedna midhaha u soo bandhigo bulshada. Haddii qof walba hawsha uu hayo u fuliyo si daacadnimo iyo aaminimo ku dheehantahay waxay la mid tahay inuu ka soo baxay waajibaadkiisa muwaadinimo.

Layliska 3^{aad}

Jawaab sax ah sii su'aalaha soo socda:

1. Waa maxay waxa ay tahay naftada oo aad jeclaato?
2. Waa maxay tilmaanta muwaadinka kartida leh?
3. Fahfaahi xaaladaha lagu muujiynayo midnimada, aaminimada iyo daacadnimada ka qaybgalka iskuulka?

6.4 Muhiimada ay leedahay gudashada masuuliyadu

- Maxaa dhici kara haddii aan raali ka ahayn daryeelka agagaarka?

Jaantuska 6.2 waa ka soo bixida masuuliyada ka saran daryeelka agagaarka.

- Maxaa loogu yeedhaa ka qaybgalka aanu samayno sidii loo xalin lahaa dhibaata agagaarka?
- Maxaa la yidhaa ka qaybgalka dadku u sameeyo xalinta dhibaata agagaarkooda?

Dugsiga Iftin

Dugsiga iftin waxaa ka jira uruuro kale duwan oo tartan loo qabtaa sanad walba, sanadkii la soo dhafay waxaa abaal gudka, ku guulaystay uruurka samafalka layidhaahdo.

Hadaba, ururka waxaa Guddoomiye ka ah c/ wasac c/raxmaan oo ah arday dhigta dugsiga fasalka 7aad. Ardayga yar marka guuriga uu jooga walidiinta isaga oo aan la dhihi wax inoo qabto ayuu qabtaa islamarkaana, sabaxdi marka uu kaco waxa uu qabto ee ugu horeeyaa waa nadafada Guurigooda, sido kalena waxa uu qabtaa kalba wixii u bahan in wax laga qabto.

Marka uu dugsiga joogena wuxu ka qaybqaata siddi uruurka natiijo u keeni lahaa isaga oo dhiirigalinaya xubnaha ururka ka tirsan. Hadaba, mar dugsigu wakiishay inuu uga qeyb gelo tartan su'aalo iyo jawaab ah ayaa wuxuu ku guulaystay tartankii islamarkaana waxaa uu heelay 1000 biir oo lacag abaalgud ah kadibna lacagtii 1000 birr ahayda

Masuuliyada

ee abalgudka loo siiyey wuxuu siiyey uruurkiisa samefal lagu magaccabo si uu ugu sameeyo wax faa'iido u ah uruurka.

Waxaa jira arday dhibaataysan oo ay ku adkaatay inay sii wataan waxbarashadoodi siddi loogu caawin lahaa ayuu someeyey. Sido kalena, caruurta dhibaataysan ee aan awoodin inay shaqaystaan ayuu gargaar iyo talo tageero lacageed u sameeyay.

Intaas waxa si dheer c/wasac c/rexaman wuxuu ku abaabulay dhelinyeradii in horumarka ay ka qaybqaatan. Maamulka xafada uu degaan yahay ayaa wuxuu siiyey dhelinyada meel dhul ah oo ban ah.

Bilkasta waxaa jirta in ay sameeyaan meelo biyo mareen, meelo khashiinka lagu rido iyo meelo kala oo la iskugu yimaado

Sidaas derteed, dadka xanuunsan, dadka wayeelka wuxuu u fidiyaa gacan naxariis ah oo waa uu ger garaa

Sabataas awgeed, wuxuu noqday c/waaic nin loo mahad naqo waxana loo yaqanay oo loogu yeedhi jirey c/wasac xilkas.

Layliska 4^{aad}

1. Xilkasmimo macnaheedu waa maxay?
2. C/wasac guuriga, dugsiga iyo xafada uu degan yahay waxyaabaha uu ka qabto fahfaahi
3. Sidee buu masuuliyada ugu soo baxaa c/wasac?

Layliska 5^{aad}

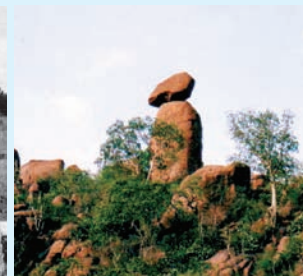
Ka jawaab su'aalaha soo socda:

1. Waa maxay aas-aaska ilbaxnimada iyo kobocu?
2. Sided uga soo baxaysaan masuuligada la idinka sugayo?
3. Sheeg shaqooyinka aad is-xilqaadnimo u qabatay?

6.5 Macnaha khayraadka dabiiciga iyo goobaha taariikhiga ah

Jaantuska 6.3 Biyo dhaca wabiga Abay iyo Biyaha Wabi Shabeele

Jaantuska 6.4 Dhagaxda tagtagan ee Tiya iyo Dhagaxda Babili ee Dawlaad Deegaanka Soomaalida

- Maxaa lagu yaqaana biyo dhaca wabiga abay?
- Halkee laga helaa taalooyinka dhagaxa ah ee abay? Sharax waxa lagu yaqaano taalada.
- Kala Saar sawiradan keeba ah khayraad dabiiciya keebase ah goob taariikhiga.

Abaal: Gudki Zamzam

Abbo: Zamzam maxaad jaceshahay oo aan ku sameeyaa

Zemzam: Aabo maxaad igu giini

Aabo: madaama fasalki aad basstay 1aad dugsiga oo aad ka soo baxday xilki ku saarnaa oo aan ku farxay ayaan ku siim

Zamzam: abbo, waad mahadsantahay, waxaan jeclaa inaad i booqasho gaysid

Abbo: waa fikir ficaan Zamzam talo

Zamzam: siddi aan Dugsiga ku baranay meelaha khayradka dalka iyo Goobaha tariikhiga ee aan leenahay inaad i geyso oo soo arko ayaan ku farxilaha

Abbo: waa talo fiican/wanagsan Zamzam Hasse yeeshee marka aan laanahay khayraadka

Masuuliyada

Dabiciiga macnaheedu maxaa loola jeeda.

Zamzam: khayraadka Dabiciigu waxa weeye Abuurka Dhulka ee hooseeya iyo kan sareeya iyo wax kasta oo biyaha dabiciiga ku nool ayaa loola jeeda.

Abbo: si wanaagsan ayaad u fikiraysaa, Zamzam hadaba goobaha Taariikhiga markaen leenahay macnaheedu waa maxay?

Zamzam: goobaha taariikhiga macnahaada waa Taariikh Dadyowgi hore raadki ay nooga tageen ama, ka soo hadhey. Dadki hore raadkoodi gidd masxafyada, madex tooyadi hore, taalooyinki taariikhiga, Farshaxano sawiro ah iwm.

Abbo: waad fiicantahay, waad fikiraysa. Fasalka aad ufududayso si wanaagsana ugu dhigato ayaan rajaynayaa.

-Janned waxaan ku soo tusidoona kheyraadka Dabiiciga. Iyo goobaha taariikhiga ee Dalkeenu leeyahay

Zamzam: Abbo, Aad ayaan u farxay

Layliska 6^{aad}

Sida sheekada Zamzam iyo Abaheed idinka oo ka doolayee su'aalahan ka jawaaba

1. Zamzam Abeheedi muxuu ku farxay?
2. Khayraadka dalka goobaha taariikhiga macnaheeda iyo meele ay ku yaalan caddee?
3. Khayraad dabiiciya macnaheedu waa maxay?

Khayraadka dabiiciga ah waa waxyaabaha dhulka aynu ku nool nahay laga helo kuwaasoo inta badan ah wax abuur ku yimid bini'aadmigana uusan keeni Karin. Waxaa ka mid ah qaar dib loo abuuri karo iyo kuwa aan mar haday dhamaadaan soo laabanayn. Tusaale ahaan, dahabka, birta, saliida/shidaalka dib uma soo noqon karaan haday dhamaadaan. Kuwa kale sida keymaha dhirta hadii ay nabaad guuraan oo la jaro dib waa loo beeri karaa. Khayraadka

dabiiciga ah aad ayuu u yar yahay ama u kooban yahay.

Khayraadka dabiiciga ahi waa wax Eebe ku manaysto dhulkiisa dabiici ahaan. Inta baddana haddii ay dhamaadaan waxaa laga yaabaa in aanay dib u soo laaban. Qof walba oo muwaadin ah khayraadka dabiicega ah iyo raadadka taariikhiga ah waxyaabaha ka soo hadhay waxaa ka saaran masuuliyad daryeelkooda. Waxaa loo baahanyahay in qof walba yidhaahdo hantidan "ayaa anaa leh dabadadeed ilaaliyo.

Qof walba hooygiisa iyo goobaha uu ka shaqeeyo qalabyada iyo agabyada kala duwan eeyeela inta uu xanaaneeyo meel ku asturo masuuliyad ayaa ka saaran. Tusaale ahaan, Ardayda waxaa saaran masuuliyad in ay daryeelaan alaabada guryahooda ee ay wax ku cunaan, ku seexdaan ama ku cabaan. Sidoo kale waa in aynu ka ilaaliyaan qalabka dugsiiga dayacida iyo burburinta maadama ay jiraan jill inaga danbeeyo oo wax ku barandoono.

Waxaa laga doonayaa in ay deegan kooda khayraadka dabiiciga ah iyo raadadka taariikhiga ah, daryeelaan, hor umariyaan kana dhawraan waxyeelada. Ilaalinta iyo daryeelida khayradkaiyo raadadka haadhaga taariikhii hore ama goobaha taariikhiga ah waxay horseedi kartaa in ayba abuuran shaqo baddan oo laga faa'iidaysto. Marka carada, kaymaha, macdanta, duur joogtada, biyaha iyo xoolaha laga ilaaliyo waxyeelada si haboone looga faa'iidaysto dhinaca horumarka waxay gacan ka gaysan karaan hoos u dhigida saboolnimada

Dhinaca kale, dhaqamada raadadka taariikhiga ah ama dhaxalka waa waxyaabo isir ahaan aanu ka dhaxalnay ummadihii inaga horeeyey. Goobaha sida dhismayaasha taariikhiga ah, alaabadii hidaha iyo dhaqanka aanu leenahay, dharka labiska dhaqanka iyo waxyaabaha hadhaaga ah ay taariikhii hore ka soo jeeda. Goobaha noocani ah in la daryeelo oo la xanaaneeyo ayaa loo baahan yahay maadama ay u taagan yihiin ilbaxnimadeenii noo gaarka ahayd, cida

Masuuliyada

aynu nahay, waxayna qiimo weyn u leeyihiin jiilka mustaqbalka inaga dambeeya. Tusaale ahaan, dadka soomaaliyeed waxay leeyihiin hido iyo dhaqan u gaar ah kaasoon ka soo gaadhay aabayaasheeni hore; sidaas daraadeed waxay masuuliyad inaga saaran tahay in aan xajino oon u sii gudbino jiilka naga dambeeya. Dharka labiska ee dadkeenu dhaqanka u leeyihiin, weelasha wax lagu cuno sida xeedhada, fandhaalka, kuwa caanaha lagu shubo sida dhiisha, dhiilka, galoonta/hanta, aqalka hooriga ah ama ka sameysan hararka iyo cawska ee aynu degno.

Layliska 7^{aad}

Ka jawaaba su'aalaha soo socda

1. Waa maxay dhibaataada uu keenayo hadii aan la ilaalin khayraadka dabiiciga?
2. Maxaa la yidhaa waxa inoo tilmaamaya kartida aqoonta dadka iyo heerka ilbaxnimada jirtay xiligaa?
3. Meelaha caanka ah ee lagu sheegay casharka sare dhexdiisa darasaad ku sameeya xaalada goobaha taariikhiga ama khayraadka dabiiciga una so bandhiga ardayda fasalkiina?
4. Muxuu noqonayaa doorka aad ku ledihiin ilaalinta iyo daryeelida khayraadka dabiiciga iyo goobaha taariikhiga ah?

6.6 Cudurka aydhiska (H.I.V. AIDS)

Aydhisku waa faayris. Fayraska dadka wuxuu u keena xanuuno kale., fayraskaana waxaa ladhahaa H.I.V. Fayraska HIV'ga dadka marka uu galo jidhkiisa wuxuu dilaa unugyada dhiiga cad marka uu baabi yo kadibna qofka wuxuu uhorseeda dhimasho. Dadka uu fayiska H.I.V.ga hayo durba uma dhinto ee si tar tibartiib ah ayuu awoodiisa u baabi, iyaa, kadibna qofku wuu dhintaa.

Wadankeena aydhiska waxaa u dhintay dadbadan. Haddase dad malaayiin ah ayaa uu hayaa fayraska H.I.V.ga. wadankeena itoobiya wuxuu ka mid noqday wadamada ugu badan dadka uu AIDSku hayo. Wadankeenana caruuro badan ayaa wuxuu kadhigay AIDSku waalid la'aan waxayna ku bakhtiyayaan banaanada. Marka waalidiinta ku dhaco aydhisku caruurta ay dhalaan waxay ku dhashaan qeybo kamid ah xanuunka markabana way dhintaan. Caruurtana wuxuu kadhigaa waalid la'aan, waayeelkana wuxuu badaa xanaano la'aan sidaas daraadeed aydhisku waa xanuun dumiya qoyska dilaa xun oo si xun dadka u laaya, ilaa hadana loo helin daawo.

Cudurka aydhiska siyaabaha ugubadan ee lagu kalaqaado waa galmada xaar aanta ah. Waxaa kale oo jirta siyaabo kale oo lagu kala qaado waana sidan:

- B. Irbad qof xanuunka aydhiskuhayo laguduray oo lagu duro qof fayaw.
- T. Qof aydhisku hayo dhiigii oo qof fayaw lagu shubo.
- J. Bir goysay qof AIDS qaba oo marlaabaad ay goyso qof fayaw.
- X. Caday uu qof aydhisqaba kucaday day oo uu qof fayaw ku cadaydo iwm.

Layliska 8^{aad}

Ka wada hadla su'aalaha soo socda

1. Maxay yihiin hababka la iskaga ilaaliyo aydhiska?
2. Waa sidee caruurta waalidkoodu ku dhinteen Aydhiska?

Gaba-Gabada Cutubka 6^{aad}

- Wuwaadininta Wadena waa in mujiyaan wadanimada. Waxaa saran wajiib aad wadan islamarkaana aay u gotaan si xilkaasnimada leh. She qooyinka in loo gutaansi niyad yami iyo dacaadnimo ku dheehantahay lana gelo wacad adog iyo kol soom muwaadinimo
- Masuuliyada oo loo guto si xilkaasnimada leh waa Astaanta ugu horeyso ee Daryeelka iyalaalica kuayraadka iyo hantida sidda Astaamihiisa soo jireen ka oo lagarto lane daryeelo.
- Hadaba, khayraadka iyo hantida wadanka leeyahay oo lagu horumariyea waa assaska

ubaxnimadi iyo hour socodka wadan. Sidaas dirteed in la daryeelo lana ilaaliyo waa waajiib. Taasina waxaa tusaale u noqon karta carada wadanka oo si xawli leh u nabaad guurta. Sido kalena, Hantida taariikhiga ee wadanka leeyahay waa in la daryeelo.

Sidaas si lamid ah, Hantida wadanka uu leeyahay waa muwaadinta. Waxbarasho iyo wax soosaar in loo adeegi karo xagga caafiimaadka oo lafdhabar u ah muwaadiniinta.

Erayada furaha u ah cutubka 6^{aad}

Is-xilqaad:	hawsha oo aad go'aansato inaad si haboon uga baxayso
Axdi:	waa balan aad qaaday inaad fulinayso
Aaminimo:	lagu aamino balanta
Daacadnimo:	run sheegnimo
Khayraadka dabiiciga:	khayraadka aan lagu keenin aqoonta dadka (Biyaha, dhulka; hawada)
Goobaha taariikhiga:	waa khayraad laga fahmi karo taariikhdii iyo ilbaxnimadii qarniyada aan soo dhaafnay jilka.
Cudurka Aydhiska:	waa cudur aan daawo lahayn oo la isku gudbiyo islamarkana dilaa ah.

Layliska guud ee cutubka 6^{aad}

I. Weedhahan soo socda tii run ku qor Run tii been ahna ku qor Been

1. Balan qaadku waa mid kalsooni aaminaad lagu bixiyo
2. Daryeelista waxyaabaha dabiicigu waa masuulida dhalinyarada ee ma'aha masuuliyada dadka waawayn
3. Goobaha taariikhiga oo la daryeelo waxay la mid tahay masuuliyadii oo la gutay
4. Caadilnimadu waa tilmaanta run sheegnimada
5. Aydhiska oo lala dagaalamo wax xidhiidha lama laha masuuliyada.

Masuuliyada

II. Isku aadi erayadan iyo jumladahan hoos ku qoran

B

1. Masuuliyada oo kasoo baxdo
2. Balan qaad
3. Ku dayasho
4. Goob taariikha
5. Aaminimo
6. Khayraadka dabiiciga
7. Aydhis

T

- B. Aan khiyaano la hayn
- T. Hawl sidii la rabay aad u fulisay
- J. Samaynta wax dadka tusaale u noqonaya
- X. Wax aan lagu samaynin aqoonta dadka
- Kh. Cadaymaha taariikhiga
- D. Shaqada oo aad natiijo ka keento
- R. Cudur la isku gudbiyo
- S. Waxba aan dan ka lahayn

III. Kuwan soo socda ka dooro jawaabta saxda ah

1. Weedhahan soo socda ta tilmaamaysa xil gudashada masuuliyadeed:
 - B. Tacliinta oo sida ugu haboon loo barto islamarkana natiijo wanaagsan laga soo hooyo
 - T. Hawlaha shaqo ee guriga oo aanad ka qaybqaadan si ayna kuugu yaraan wakhtiga akhrisku.
 - J. Hawlaha horumarka iyo nadaafada oo la yidhaahdo waa shaqada qabalaha.
 - X. nadaafada fasalka oo aanad ka qaybqadanin si uuna boodhku ku wasakhayn
2. Ayaa masuul ka ah daryeelida goobaha taariikhiga?
 - B. Taariikhyahanada
 - J. Muwadiniinta
 - T. Masuuliyiinta dawlada
 - X. Dhamaan waa sax
3. Godirka, Cawlka iyo dacawada cas
 - B. Waa taariikhda wadanka.
 - J. Waa xayawaan meel kasta aduunka laga helo
 - T. Waa khayraad dabiici ah
 - X. B iyo T ayaa sax ah
4. Faa'iidada ilbaxnimada iyo kobocu u leeyahay dalka.
 - B. Waa muwadiniinta oo wax barata.
 - T. Isticmaalka qalabka teknoloojiyada ee qarniga yimiday.
 - J. Shaqada lagu xoojiyo aqoonta oo natiijo fiican laga soo hooyo.
 - X. Dhamaan waa sax.

Masuuliyada

5. Inaad iska ilaaalin waydo Ej, Ay, Fi/Aydhiska.
 - B. Waa xilka oo aad ka soo baxday.
 - T. Waa naftada oo anad qiimaynin iyo xilka oo aanad ka soo bixin.
 - J. Waa mudnaanta oo aad siiso waxbarashada iyo darasaadka.
 - X. Waa axdiga/balanta oo aad tixgaliso.

IV. Meelaha banana ee soo socda ku buuxi erayga ama weedha saxda ah.

1. Khayraadka soo jireenka ah ee qeexaya taariikhda, qarniga iyo dhaqanka waxaa la yidhaa
2. Aduunka cudurka wakhtigan aan joogno daawo loo helin waa
3. Khayraadka aan lagu samayn teknolajiyada iyo darasaadka sayniska waxaa loogu yeedhaa

V. Si gaaban uga jawaab su'aalaha soo socda

1. Waa sidee sida Ej, Ay, Fi/Aydhisku ugu kala gudbo dadka?
2. Waa maxay waxa ay tahay axdiga iyo aaminimadu?
3. Siday ardaydu u daryeelaan khayraadka dabiiciga ee agagaarkooda laga helo?

© MOE, FDI
Not to be rep